

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Макар Зіновій Юліанович

УДК 378.094.016:7.012 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ МОЛОДШИХ
СПЕЦІАЛІСТІВ – ДИЗАЙНЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Коломієць Дмитро Іванович,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри
технологічної освіти, економіки і БЖД

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Рижова Ірина Станіславівна,
Запорізький національний технічний університет,
професор кафедри дизайну, м. Запоріжжя;

кандидат педагогічних наук, професор
Антонович Євген Антонович,
Інститут реклами,
завідувач кафедри етнодизайну та дизайну
реклами, м. Київ.

Захист відбудеться 16 червня 2015 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий 15 травня 2015 року.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради

Коломієць А. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження зумовлена тим, що нині швидко розвивається великомасштабний комерційний ринок, активно стимулюючи розвиток художнього дизайну в різних сферах життєдіяльності людини. Роль дизайну як проектної художньо-творчої діяльності в сфері національної культури визначено в документах Європейського Економічного Співтовариства (1994 р.), постанові Кабінету Міністрів України від 30.01.97 р. № 876 „Про Раду з дизайну”, Концепції розвитку національного дизайну (2010 р.) та інших документах.

Дизайн – це якісно новий тип діяльності, що інтегрує технічну та гуманітарну культуру на проектній основі і спрямований на організацію гармонійного предметного середовища. Дизайн пронизує фактично всі сфери життя розвинутих країн. Він став неодмінним компонентом масової й елітарної культур, його вважають творчістю майбутнього.

Дизайн порівняно недавно прийшов у мистецтво й освіту. В мистецтві він став формою пропозиції творів споживачеві, елементом їх оформлення. В системі освіти він є засобом формування смаків і ціннісних орієнтацій людей, впливає на їхній індивідуальний імідж, спосіб життя і стиль поведінки. Класичний дизайн викристалізовувався з симбіозу ремісничої художньо-прикладної творчості та машинного промислового виробництва. Метою дизайну як феномену сучасної культури є сприяння підвищенню якості життя людей і вдосконалення соціально-культурних відносин між ними шляхом формування гармонійного предметного середовища, естетизації його компонентів у всіх сферах життя з метою задоволення матеріальних і духовних потреб.

Сучасний соціально-економічний стан України визначає замовлення на фахівців з дизайну, які володіють необхідною системою вмінь і якостей для ефективної діяльності в цій сфері. Від рівня професійної підготовки дизайнерів залежить конкурентоздатність українського виробництва. Так, низька конкурентоспроможність продукції багатьох вітчизняних підприємств, зокрема з причини її недостатнього дизайнерського оформлення, призводить до втрати національної ідентифікації, до втрати пріоритету української культури в різних сферах життя. Тому підготовка фахівців відповідних спеціальностей у системі дизайн-освіти є вкрай актуальною.

Проблеми розвитку дизайну досліджували: Є. Антонович (теорія та методологія дизайну), Т. Бульба, Б. Гройс, О. Генесаретський, В. Даниленко (гуманітарно-художні проблеми дизайну), В. Биков, Є. Лазарєв (дизайн як техноестетична система), О. Вишнеvsька (дизайн як засіб розвитку творчих здібностей особистості), В. Сидоренко (проектна культура та естетика дизайнерської творчості), П. Татіївський (теорія та історія дизайну), В. Косів (проблеми графічного дизайну та глобалізаційні процеси сучасності), І. Герасименко (технології виробництва художньо-конструкторського формотворення).

Загальні проблеми дизайн-освіти розкриті в працях І. Рижової, Ю. Срібної, О. Фурси. Окремі аспекти становлення та розвитку дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували В. Климов, С. Нікуленко, А. Павлів, Х. Тхагапсоев, С. Чебоненко. Цінними для нашого дослідження виявились дисертації російських

науковців І. Абсалямової (2007), О. Ареф'євої (2007), М. Йолочкіна (2010), О. Каукіної (2010), С. Кожухівської (2012), М. Мишинської (2010), у яких розкрито як теоретичні (філософські, соціологічні, культурологічні, психологічні), так і практичні (структура, зміст, методи й технології) аспекти дизайн-освіти.

В Україні дисертацій з проблем підготовки дизайнерів ще дуже мало. Зокрема, сучасні проблеми професійної підготовки дизайнерів в Україні досліджують С. Зінченко (підготовка дизайнерів до викладацької діяльності), Т. Козак (виконання майбутніми дизайнерами дипломного проектування), Г. Максименко (формування художньо-графічних умінь майбутніх дизайнерів), В. Прусак (методологічні підходи до підготовки дизайнерів), О. Трошкін (розвиток ініціативності майбутніх дизайнерів), С. Чирчик (компетентнісний підхід в дизайн-освіті), О. Швець (творчий розвиток фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації) та ін. Проте недослідженими або малодослідженими залишаються проблеми формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів під час їхнього навчання в коледжах.

У той самий час аналіз змісту навчальних програм із фахових дисциплін у коледжах показав, що навчання майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів розраховане на вузьку спеціалізацію, не відповідає сучасним уявленням про необхідний рівень підготовки молодших спеціалістів, не формує в студентів здатності ухвалення дизайнерських рішень у сучасних умовах, що швидко змінюються. Нерозв'язаними є також багато інших проблем, що виникли в зв'язку з інформатизацією процесів дизайну, із сучасним розвитком педагогіки, соціології, економіки. Тому вищі навчальні заклади (ВНЗ), котрі готують дизайнерів, повинні істотно вдосконалювати підготовку випускників для сфери дизайну, що зумовлене його величезним впливом на комфортні умови всієї життєдіяльності людини для підвищення рівня якості її життя.

Дослідження теорії і практики дизайн-освіти свідчать про наявність істотних *суперечностей*:

- між запитами практики і наявним станом наукового забезпечення формування професійних умінь у майбутніх дизайнерів
- між вимогами до підготовки фахівців у сфері дизайну, що задовольняють сучасному етапу розвитку цієї галузі, і чинними навчальними програмами, які мають, насамперед, художній ухил і не відображають повною мірою світові процеси, скажімо, підвищення якості життя, технічна естетизація, інформатизація й глобалізація суспільства;
- між дизайном як творчою інноваційною діяльністю і відсутністю інноваційного творчого освітнього середовища в підготовці молодших спеціалістів-дизайнерів.

Актуальність проблеми, необхідність вирішення названих суперечностей і недостатнє висвітлення педагогічних проблем дизайн-освіти у наукових публікаціях послужили підставою для визначення теми дослідження: **„Формування професійних вмінь молодших спеціалістів-дизайнерів у процесі фахової підготовки”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане згідно з Концепцією професійно-художньої освіти (2000), Концепцією

Державної цільової програми розвитку національного дизайну на 2007-2011 роки, відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри дизайну Національного лісотехнічного університету України „Формування регіонального соціокультурного середовища, обґрунтування ступеневої дизайн-освіти, розробки теоретичних і практичних основ дизайну меблів” (протокол № 12 від 31.05.2000 р.).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 27.02.2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 23.04.2013 р.).

Мета дослідження – визначити, обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів під час навчання в коледжах.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів у коледжах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів.

Гіпотеза дослідження: формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів під час викладання фахових дисциплін буде ефективним за дотримання таких педагогічних умов:

- 1) застосування методів і прийомів навчання, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви і фантазії;
- 2) використання інноваційних технологій для формування професійних умінь майбутніх дизайнерів;
- 3) забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках.

З урахуванням мети, об'єкту, предмету й гіпотези в дослідженні поставлені такі **завдання**:

1. Визначити сутність і структуру професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів та сучасні вимоги до їх формування.
2. Розробити основні показники сформованості професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів і визначити їх рівень у випускників коледжів.
3. Обґрунтувати, зреалізувати й експериментально перевірити комплекс педагогічних умов формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів.
4. Розробити модель і на її основі зреалізувати методику формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів.

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання; фундаментальні філософські положення про взаємозв'язок і зумовленість усіх елементів людської культури, про соціальну й творчу сутність особистості; принципи єдності теорії та практики; філософсько-педагогічні та культурологічні аспекти освіти; положення аксіологічного, компетентнісного, культурологічного, особистісного, діяльнісного, професіографічного та системного методологічних підходів.

Теоретичною основою дослідження стали результати досліджень з питань:

- удосконалення професійної освіти (Р. Гуревич, О. Джеджула, М. Козяр, О. Коберник, А. Литвин, М. Махмутов, В. Петрук, І. Підласий та ін.);
- поліпшення якості навчального процесу у ВНЗ мистецького профілю (Т. Агапова, А. Дмитрук, С. Карпова, В. Кузін, А. Фольта та ін.) і естетичного виховання студентів (Є. Антонович, З. Гіптерс, Б. Неменський, Г. Тарасенко та ін.);
- теорії дизайну (Л. Зеленов, Ю. Легенький, Н. Мосорова, В. Сидоренко, В. Тасалов, А. Устинов та ін.), художньої та дизайн-освіти (Є. Ковешникова, Т. Козак, Л. Поддубко, В. Прусак, І. Рижова, П. Татіївський, В. Тименко, Л. Троєльнікова, В. Турчин, О. Фурса, О. Швець та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети й перевірки гіпотези використовувались такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз і синтез інформації щодо проблем дизайн-освіти, структурно-функціональне моделювання, узагальнення, порівняння та систематизація для побудови концептуальної моделі системи дизайн-освіти; *емпіричні*: аналіз соціологічних досліджень, аналіз і узагальнення досвіду професійної підготовки дизайнерів і організації дизайн-освіти, аналіз державних освітніх стандартів з дизайнерських спеціальностей вищої і середньої професійної освіти, відповідних професійних освітніх програм, педагогічне проектування, аналіз результатів творчо-проектувальної та дослідно-пошукової роботи, спостереження, педагогічний експеримент, опитувально-діагностичні методи (анкетування, тестування), що використовувались для діагностики рівня професійних умінь, методи якісного аналізу результатів; методи математичної статистики – для кількісного опрацювання результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження – Технологічний коледж ДВНЗ «Національний лісотехнічний університет України», Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша, Коледж мистецтв ім. А. Ерделі Закарпатського художнього інституту, Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка.

Всього до експерименту було залучено 354 студентів, з яких 176 у контрольних групах і 178 в експериментальних групах.

Новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* визначені й обґрунтовані *педагогічні умови* формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів (застосування методів і прийомів, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви і фантазії; використання інноваційних технологій для формування професійних умінь майбутніх дизайнерів; забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках); розроблені *критерії* (креативність, технологічність, функціональність, естетичність) і *рівні* (репродуктивний, перетворювальний, творчий) виконання завдань реального проектування та *показники професійних якостей* молодших спеціалістів-дизайнерів (самостійність, комунікабельність, упевненість у собі, ініціативність, наполегливість, відповідальність, творчість, готовність до саморозвитку, конкурентоздатність, наполегливість, самоорганізованість);

- *уточнені* сучасні вимоги до професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів і основні методичні й технологічні основи викладання фахових дисциплін (принципи, технології, методи, прийоми);

- *подальшого розвитку набули* форми особистісно орієнтованої художньої освіти (участь у конкурсах і виставках, відвідування музеїв, створення портфоліо дизайнера).

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено авторську методику використання технологій у викладанні фахових дисциплін, що сприяють формуванню професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів; створено й апробовано в навчальному процесі навчальні програми дисциплін „Макетування”, „Проектування”, методичні рекомендації щодо розвитку художньої уяви та мотивації до саморозвитку; структуровано й опубліковано „Словник дизайнера”; розроблено систему правил оформлення портфоліо дизайнера.

Основні результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Технологічного коледжу ДВНЗ „Національний лісотехнічний університет України” (довідка № 01-06/333 від 11.12.2014 р.), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (довідка № 1831-33/03 від 15.12.2014 р.), Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І.Труша (довідка № 301 від 23.12.2014 р.), Коледж мистецтв ім. А. Ерделі Закарпатського художнього інституту (довідка від 24.12.2014 р.), Вишницький коледж прикладного мистецтва ім. В.Ю.Шкрібляка (довідка № 03 від 05.01.2015 р.).

Особистий внесок дисертанта в статтях, написаних у співавторстві [2; 3; 13; 14], полягає у висвітленні практичних аспектів підготовки майбутніх дизайнерів. У посібниках [16; 17] автору належить ідея створення, структура і змісту основних розділів.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на конференціях різних рівнів: *міжнародній науковій* „Проблеми дизайну та дизайн-освіти у світовому соціопросторі” (Львів, 2013); *міжнародних науково-практичних*: „Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців” (Львів, 2013), „Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес” (Харків, 2014), „Освіта дорослих у контексті сталого розвитку” (Київ, 2014), „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця, 2014), „Психолого-педагогічні аспекти формування управлінського потенціалу сучасної молоді” (Харків, 2014); «Scientific genesis» (Geneva (Switzerland), 2014); *X Міжнародних педагогічно-мистецьких читаннях* пам'яті професора О. П. Рудницької на тему „Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії” (Київ, 2012); регіональній науково-практичній конференції студентів магістратури, аспірантів, здобувачів і докторантів „Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень” (Вінниця, 2012).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено в 20 публікаціях автора (11 одноосібних): з них: 7 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у закордонних виданнях (Польща, Швейцарія), 5 статей у збірниках наукових праць, 2 тез у матеріалах конференцій, 2 методичних посібники, 1 навчальна програма, 1 словник.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить 251 назву, з них 10 іноземною мовою, 9 додатків на 60 сторінках. У роботі

розміщено 4 рисунки на 2 сторінках, 9 таблиць на 6 сторінках. Основний зміст дисертації викладено на 176 сторінках тексту, загальний обсяг – 254 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу та методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні основи формування професійних умінь у майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів»** розкрито суть дизайну як феномену художньої культури та виду професійної діяльності, з'ясовано стан розвитку дизайн-освіти в Україні та в світі, а також визначено структуру та вимоги до професійних умінь сучасних фахівців сфери дизайну.

Пріоритетність дизайну та його роль як проектної художньо-творчої діяльності в сфері національної культури з властивими їй ознаками й характеристиками визначена в документах Європейського економічного співтовариства (1994), Концепції розвитку національного дизайну, Постанові Кабінету Міністрів України „Про Раду з дизайну” від 30.01.1997 №876, якою фактично започатковано формування системи національного дизайну.

Зародження дизайну як самостійної професійної діяльності пов'язане з розвитком масового виробництва, технологій прикладних наук. Його історія багатогранна і включає факти з області архітектури, техніки, образотворчого мистецтва, теорії знакових систем, соціології, культурології, проблем комунікації, реклами й маркетингу, функціонального аналізу й ергономіки тощо.

Сучасні науковці в галузі дизайну (Р. Бюканан, М. Вітта, В. Марголін, Г. Саймон, Б. Фуллер та ін.) наголошують на необхідності формування нового визначення сутності поняття дизайн, що має відповідати сучасним вимогам культури, мистецтва, виробництва. Так, наприклад, Р. Бюканан трактує дизайн як архітектонічне мистецтво, здатне об'єднати всі інші види мистецтв і ремесел. Українські дослідники, вивчаючи соціальну природу дизайну, визначають його як соціальний, культурний і загальноцивілізаційний феномен (І. Рижова); як проектну діяльність, що поєднує в своїй структурі професійні й наукові знання на основі переосмислення проблем людини (С. Чирчик); як універсальний метод розв'язання завдань у різних видах людської діяльності (О. Генісаретський, В. Сидоренко).

Метою дизайну як феномену сучасної культури є сприяння підвищенню якості життя людей і вдосконалення соціально-культурних відносин між ними шляхом формування гармонійного предметного середовища та його компонентів у всіх сферах життя з метою задоволення матеріальних і духовних потреб. Об'єктами дизайну можуть бути: окремий предмет, група предметів, система предметів, середовище. Основними видами дизайну вважаються: інженерний дизайн, стайлінг, арт-дизайн, графічний дизайн, художнє проектування, програмний дизайн, нон-дизайн тощо.

Нині дизайн став естетичною складовою таких явищ, як: середовище проживання людей; предметно-речовий світ, вироблений людиною і який споживається людиною; система надання споживачеві послуг; індивідуальний імідж людини; її спосіб життя і стиль поведінки; стиль її взаємин з соціальним оточенням та ін. Докорінні зміни, привнесені в соціальний зміст новостворюваними об'єктами матеріальної культури є найважливішими

показниками глобального впливу дизайну на навколишній світ, невичерпного різноманіття його ідей і безмежної сили впливу на людину. Дизайн є могутнім засобом формування не тільки промислової продукції високої якості, а й способом створення вільного вибору стилів життя, форм взаємодії людей у суспільстві та їхньої соціальної активності, а також невід'ємним засобом перетворення навколишнього світу.

Дизайнерська спеціальність належить до групи популярних спеціальностей в Україні. Фахівець-дизайнер за допомогою художньо-естетичних критеріїв якості, засобів мистецтва і сучасної комп'ютерної техніки й технології дизайну сприяє розвитку соціально-культурного, побутового та економічного рівня країни.

Провідні світові школи дизайну визначають наступні завдання щодо професійної підготовки фахівців: розвиток навичок і вмінь дослідницької діяльності, а також уяви, фантазії, асоціативного, просторового та образного мислення; формування вмінь творчо використовувати знання та навички з фахових дисциплін (композиції, креслення, рисунку, живопису тощо) для реалізації проекту; формування вмінь використання комп'ютерних технологій для розроблення та подачі дизайнерської ідеї; формування вмінь працювати в колективі і співпрацювати з широким колом людей; розвиток готовності до самоосвіти.

Складні функції дизайну, специфіка професії, своєрідне положення спеціаліста-дизайнера в системі творчої діяльності визначають багатосторонній комплексний характер дизайн-освіти. Кількість навчальних закладів у нашій державі, що готують фахівців за спеціальністю „Дизайн”, нині вже становить понад 50. Нині в теорії та практиці дизайну накопичено достатньо матеріалу, що складає фундамент професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Проте аналіз літературних джерел показав, що для дизайн-освіти немає системної розробки змістових і організаційних аспектів. Недостатньо у вітчизняній літературі висвітлені проблеми побудови структури, змісту й методів організації дизайн-освіти в коледжах. Практика показує, що нині дизайнерська освіта в коледжах не може належним чином задовольняти нові вимоги, що пред'являє суспільству ринкова економіка. В процесі навчання в коледжах викладачі не завжди висвітлюють проблеми професійно-естетичного формування дизайн-діяльності, рідко застосовують завдання, спрямовані на формування здібності до саморозвитку. Тому є потреба в наукових досліджень у галузі дизайн-освіти з метою вдосконалення професійної підготовки в коледжах молодших спеціалістів-дизайнерів, здатних творчо застосовувати професійні вміння на практиці, готових до самоактуалізації, саморозвитку, реалізації творчого потенціалу.

Професійними вміннями молодшого спеціаліста-дизайнера визначаємо його здатності застосовувати набуті знання та професійно-особистісні якості для організації професійної діяльності на творчому рівні. Основні професійні вміння, якими має володіти молодший спеціаліст-дизайнер, складаються з дослідницьких, проектувальних, технологічних, організаційних, управлінських, контролювальних, технічних.

У другому розділі „**Методика реалізації педагогічних умов формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів**” обґрунтовано педагогічні умови і модель формування професійних умінь молодших спеціалістів-

дизайнерів, описано методіку реалізації цих умов на основі методологічних (гуманізації, демократизації, компетентнісного підходу до змісту освіти, неперервності, випереджувального характеру освіти) та з урахуванням загальнодидактичних (науковості, наочності, послідовності, системності, індивідуалізації, диференціації, зв'язку теорії з практикою) і специфічних (соціальної зумовленості, активності, інтеграції, розвитку, варіативності, практико-орієнтованості, художньо-професійного самовдосконалення) принципів.

Обґрунтування педагогічних умов здійснювалось з урахуванням галузевого стандарту, згідно з яким, професійна діяльність сучасного молодшого спеціаліста-дизайнера вимагає наявності в нього соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних, загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетенцій, що базуються на відповідних вміннях і професійно-особистісних якостях. Здійснений аналіз специфіки дизайнерської діяльності та особливостей дизайн-освіти дозволив запропонувати модель формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів у процесі фахової підготовки (рис. 1).

Навчальні програми дисциплін з підготовки фахівця з дизайну орієнтували на розвиток творчого потенціалу, творчої виразності кожного студента, відводячи основну роль формуванню асоціативно-образного мислення як головного методу художньо-пізнавальної діяльності, а також вправи з концептуального або футуристичного дизайну у вигляді клаузури. На практичних заняттях даємо завдання запроєктувати об'єкт з майбутнього, що потребує значної фантазії: придумати функцію, котра ще не існує; матеріал з новими властивостями і відповідно сам об'єкт дизайну, незмінними залишаються ергономіка та принципи композиції. Оскільки елементами художнього конструювання є: єдність кольору й форми; сполучення матеріалу й форми; відповідність форми призначенню; пропорційність різних форм, то пропонуємо вправи на виконання завдань, що полягають у проектуванні виробів однієї загальної форми (наприклад, меблі для сидіння) з різних матеріалів. Мета таких завдань – навчити студента відчувати характер матеріалів, використовувати їх найкращі характеристики, розуміти доцільність використання певних матеріалів, вміти використати їх у створенні оригінального об'єкту.

На заняттях з дисципліни „Рисунок” пропонуємо вправи, де студенти виконують завдання з побудови історичного інтер'єру громадського приміщення з наступною їх стилізацією. Побудова перспективного зображення, тональне вирішення, вибір матеріалу для стилізації дозволяють проконтролювати, на скільки студент володіє знаннями з перспективи, композиції, власне рисунку, і в той самий час, ознайомити його з принципами формування класичного інтер'єру.

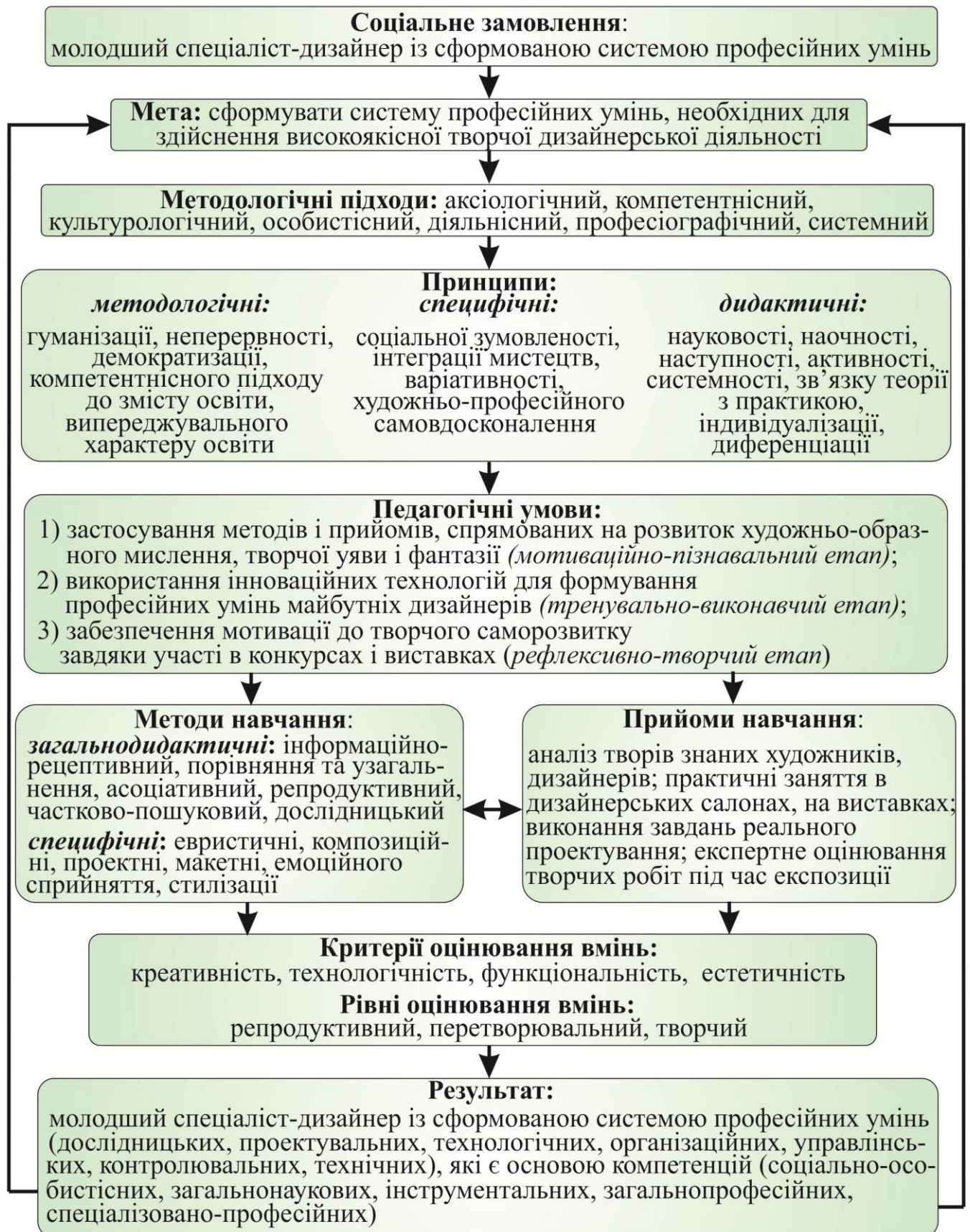

Рис. 1. Модель формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів у фаховій підготовці

Студенти під час малювання аналізують вміння архітекторів минулого тонально зібрати різні матеріали в одну гармонійну композицію і також

ознайомитись із синтезом мистецтв в одному інтер'єрі. Під час вивчення законів перспективних зображень обов'язково здійснюємо перспективний аналіз картин відомих художників. Найкращим способом для цього є відвідування Львівської картинної галереї з певними коментарями викладачів щодо аналізу композиційної перспективної побудови найефектніших полотен митців. Після оволодіння знаннями й практичним навичками у зображенні фронтального виду інтер'єру майбутні молодші спеціалісти дизайнери переходять до вивчення кутової перспективи в зображенні інтер'єру. Для виконання за уявою кутового перспективного зображення інтер'єру пропонуємо теми: „Моя кімната”, „Мій майбутній робочий кабінет” та ін.

Оскільки одним з провідних завдань професійної підготовки дизайнера є розвиток у нього загальної здібності до творчості, то методи навчання майбутніх дизайнерів також повинні мати творчий характер. Одним із таких методів є метод колажа, що полягає в створенні живописних або графічних творів шляхом наклеювання на яку-небудь основу предметів і матеріалів, що відрізняються від основи за кольором і фактурою. Поєднання різнорідних матеріалів у колажі дозволяє досягти ефекту несподіванки й емоційної насиченості твору. Метод колажа спрямований на розвиток творчої уяви в процесі художнього сприйняття навколишньої дійсності й творчої переробки візуальної інформації; на відмову від шаблонного сприйняття, розширення діапазону пошуку гармонії і контрастів у навколишньому світі й художній творчості; на зняття обмежень сприйняття, що стосуються кольору, фактури й текстури предметів.

Для розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх дизайнерів у процесі вивчення спеціальних дисциплін використовували творчі завдання, що формують особливий стиль мислення, самостійність у діяльності, особистісний розвиток студентів. До таких завдань відносимо: завдання на трансформацію; на формулювання проблемних запитань; на висування оригінальних ідей, альтернативних рішень; на пошук багатьох варіантів вирішення проблеми; завдання на самостійне використання джерел інформації.

Ураховуючи той факт, що дизайн ґрунтується на методі композиції, комп'ютер і технології комп'ютерної графіки є ефективними інструментами дизайнера. Використання технологій комп'ютерної графіки в підготовці молодших спеціалістів дизайнерів у нашій практиці переслідує такі цілі:

- стимулювати розвиток окремих особистісних якостей, необхідних дизайнерові, зокрема уяви, мислення;
- інтенсифікувати процес професійної підготовки за рахунок прискорення виконання певних навчальних завдань;
- надати студентам інструмент для професійної роботи, що дозволяє легко адаптуватися до умов ринку;
- сприяти вирішенню проблем матеріально-технічного та методичного забезпечення навчального процесу шляхом застосування тривимірного моделювання та візуалізації.

Специфіці художньо-конструкторської творчості дизайнера відповідає метод комплексного проектування, в якому органічно поєднуються методи інженерно-технічної та художньої творчості. Об'єкт проектування обирається студентом на основі особистісних потреб (наприклад, комп'ютерний стіл, оригінальний

акваріум, книжкова полицка, настільний світильник, стілець тощо) і виконується індивідуально або мікрогрупами по 2-3 студенти. Налаштовуємо студентів на те, що об'єкт проектування має бути незвичайним, оригінальним, красивим, потрібним і таким, що добре поєднуватиметься з іншими предметами того предметного простору, в якому він буде знаходитись. На практичних заняттях використовуємо комплекс спеціальних завдань, що орієнтовані на продукування ідей, пов'язаних з інноваціями, зокрема: розроблення нових, незвичних видів і форм продукції; визначення нестандартних підходів до стилеутворення; пошук актуальних тенденцій у розвитку дизайну в різних галузях, ознайомлення з новими стилями, особливостями оформлення дизайн-проектів; пошук нових підходів до дизайн-проекування.

Домінуючими показниками якості професійної дизайнерської освіти, її цільовими орієнтирами є здатність майбутнього дизайнера до збагачення своїх знань і вмінь, рівня розвитку професійно-значущих особистісних якостей, спрямованість на професійно-творчий саморозвиток і самореалізацію. Тому ми спрямовували організацію навчальної художньо-творчої діяльності на створення та реалізацію програм соціокультурної адаптації особистості в процесі художньо-творчої діяльності, що сприяють повноцінному особистісному й інтелектуальному розвитку студентів, а також формуванню в них здібності до саморозвитку, самовизначення та самореалізації. Практика показала, що одним із найефективніших чинників, що впливають на мотивацію майбутніх дизайнерів до саморозвитку й самоосвіти, є залучення студентів до участі в різних конкурсах. Підготовка до участі в конкурсі – це така організація навчального процесу, котра включає в себе створення проблемної ситуації, формування в студентів потреби у розв'язанні проблеми, що виникла, залучення їх до самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на оволодіння новими знаннями, вміннями та навичками.

Досить ефективною, як показали наші спостереження, в професійній підготовці майбутніх дизайнерів є участь у промислових виставках, конкурсах («Львівський меблевий салон», Меблевий форум та ін.), де є можливість показати, наскільки творчі завдання студентів адаптовані до умов вітчизняного ринку. Зазвичай, ці роботи оцінюють технологи, менеджери провідних виробничих і торгівельних фірм. Роботи виконуються в рамках вимог безпосередньо самого конкурсу, але в межах навчальної програми. Результатами такої підготовки були чисельні перемоги студентів на різноманітних конкурсах.

Для того, щоб майбутній дизайнер умів заявити про себе як про фахівця в дизайнерському співтоваристві, вчимо студентів створювати авторські портфоліо–підбірку зразків робіт, фотографій, що дають уявлення про пропоновані послуги дизайнера. Взявши до уваги побажання керівників дизайнерських фірм, ми виробили систему правил оформлення портфоліо дизайнера, котрі й пропонуємо студентам.

У третьому розділі – „Аналіз етапів і результатів експериментального дослідження” – описані етапи дослідження та впровадження експериментальної методики, здійснено аналіз впливу експериментальної методики на підвищення рівня професійних умінь майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів.

Відповідно до Держстандарту було вибрано 40 професійних умінь, котрими має володіти майбутній молодший спеціаліст-дизайнер. Кожне з умінь

оцінювалось за 4-бальною шкалою (2-незадовільно, 3 – задовільно, 4 – добре, 5 – відмінно). Для того, щоб довести однорідність вибірок і не випадковість розходжень числових результатів у контрольних і експериментальних групах до експерименту, використовували формулу обчислення критерію істотності відмінностей (критерію згоди Пірсона). Після завершення навчання в обох типах груп зросли середні значення набутих умінь, що є цілком закономірним, але показник істотності розбіжностей в якості сформованих умінь у КГ виявився рівним $1,05 < 3$, що вказує на випадковість якісних змін. В ЕГ критерій істотності розбіжностей виявився рівним $t \approx 4,11 > 3$, що вказує на істотність і на не випадковість якісних змін. Тому можна вважати, що на формування основних професійних умінь, котрими має володіти майбутній дизайнер, істотно вплинула експериментальна методика.

Окремо визначали рівень умінь студентів виконувати дизайнерські проекти, здійснюючи експертне оцінювання творчих робіт. Кожна виконана практична робота оцінювалася за такими критеріями: креативність, технологічність, функціональність, естетичність, а також за рівнями (репродуктивний, перетворювальний, творчий). Розподіл студентів КГ і ЕГ за рівнями виконання практичного творчого завдання представлено на рис.2, звідки видно, що в експериментальних групах студентів, які здатні до творчого виконання професійних завдань, майже втричі більше, ніж у контрольних.

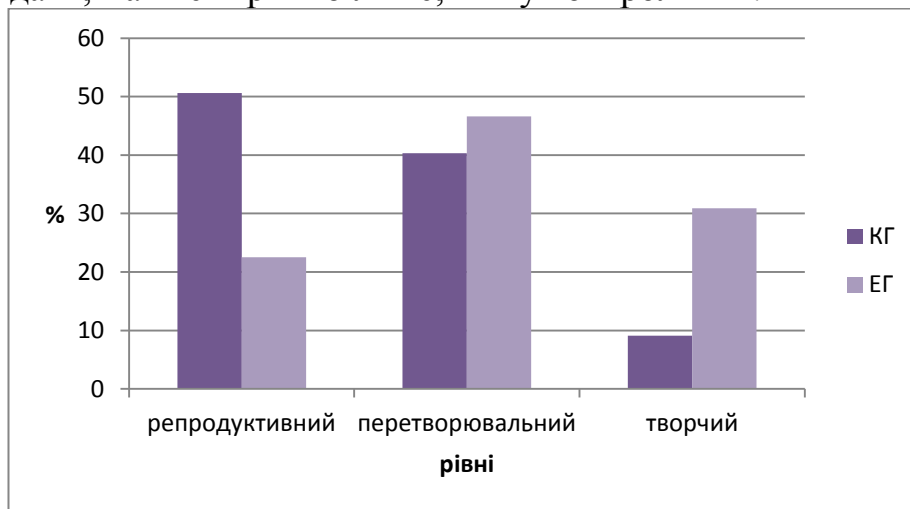

Рис.2. Розподіл студентів за рівнями виконання практичного завдання

Такі результати дають підстави вважати, що експериментальна методика забезпечує підготовку до успішної професійної діяльності, оскільки вміння створювати авторські творчі проекти в ієрархії професійних умінь претендують на статус інтеграційного феномена. Він відображає універсальні принципи й основи професійної діяльності, здатні створити загальну картину професійної сфери, визначити місце і роль у ній для кожного окремого фахівця.

За умови застосування компетентнісного підходу, окрім вузькопрофесійних знань і умінь, молодший спеціаліст-дизайнер, як було показано в першому розділі дисертації, має володіти ще й певними професійними якостями та здібностями, що забезпечують відповідність якості його послуг запитам споживачів і вимогам суспільства. Для здійснення професійної діяльності в швидкозмінних умовах дизайнеру необхідні: 1) інтуїція, 2) оригінальність, 3) комунікабельність, 4)

розподіл і переключення уваги, 5) креативність, 6) мотивація до успіху, 7) самостійність, 8) терплячість, 9) конкурентоспроможність, 10) самоорганізованість, 11) готовність до саморозвитку та ін.

Для оцінювання цих якостей було використано такі діагностичні методики: тест „Креативність” за Н. Вишняковою, тест „Розподіл та переключення уваги” за методикою Л. Столяренка, тест “Самооцінка творчого потенціалу особистості”, тест „Яка у вас мотивація до успіху?”, тест оцінювання комунікативних умінь, шкала самооцінювання результатів діяльності за методикою М. Гафітуліна, тести на визначення самостійності, терплячості Е. Рогова, а також оцінювання рівня творчості виконаних робіт. Для одержання числових значень показників професійних якостей і подальшого їх порівняння в контрольних і експериментальних групах здійснювали кваліметричний розподіл рівнів за тестами у відповідності до шкали оцінювання в балах (максимальний бал 4).

Для одержання загальної картини впливу експериментальної методики на якість підготовки майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів проаналізуємо величину якісних змін, що відбулися в знаннях, уміннях, творчих здібностях і особистісно-професійних якостях студентів КГ і ЕГ (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни в знаннях, уміннях, творчих здібностях і особистісно-професійних якостях студентів (в балах до і після експерименту)

	КГ до	зміни	КГ після	ЕГ до	зміни	ЕГ після
знання	3,51	+0,20	3,71	3,47	+0,49	3,96
уміння	3,17	+0,52	3,69	3,05	+0,86	3,91
творчі здібності	3,11	+0,48	3,59	3,07	+1,01	4,08
професійні якості	2,86	+0,17	3,03	2,81	+0,80	3,61

З таблиці 1 видно, що найбільші якісні зміни за традиційної методики відбуваються в знаннях. В експериментальних групах суттєві зміни відбулися стосовно розвитку вмінь і особистісно-професійних якостей, а найбільш розвиненими виявились творчі здібності. Це означає, що запропонована нами експериментальна методика має практичне спрямування, забезпечуючи майбутнім дизайнерам практичну готовність до творчої професійної діяльності.

Такі висновки підтверджуються також результатами відтермінованого контролю. Цей вид контролю здійснювали з метою відстеження професійного зростання випускників коледжів. Проводився він методом аналізу результатів професійної діяльності випускників коледжу, відгуків клієнтів про їхню роботу, бесід з колегами, адміністрацією підприємств, у яких працевлаштувались випускники коледжів. Результати відтермінованого контролю підтвердили не лише високий рівень умінь молодших спеціалістів-дизайнерів, а й тенденцію до професійного саморозвитку студентів експериментальних груп, основи якої були закладені в період навчання в коледжі.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз становлення та розвитку професійної дизайн-освіти показав, що до послуг дизайнера суспільство пред'являє все вищі і вищі вимоги. Сучасний дизайнер має бути всебічно підготовленим фахівцем, який поєднує в своєму професійно-художньому чутті знання з інженерно-технічної галузі, принципів

формотворення, ергономіки. Він повинен уміти виконувати проектні розробки комплексних об'єктів (малі архітектурні форми, промисловий дизайн, рекламні пропозиції); здійснювати авторський контроль за виконанням дизайн-проекту; прогнозувати напрями розвитку сучасного дизайну, забезпечувати відповідний рівень якості виконання проектних розробок.

Професія дизайнера має свою специфіку, що відрізняє її від інженерних і художніх професій. Дизайнер перебуває на перетині матеріальної та духовної діяльності. Його завдання – задовольнити як матеріальні, так і духовні потреби людини. Без наявності в дизайнера системи природничо-наукових, технічних і естетичних знань, без використання досвіду і надбань живопису, скульптури, архітектури, прикладного мистецтва його професійна діяльність неможлива.

Від дизайнера вимагається також здатність вивчати, накопичувати й синтезувати ідеї, а також швидко освоювати нові напрями. Тому необхідними для нього є такі якості як самостійність, оригінальність, творчість, мотивація до успіху, самоорганізованість, прагнення саморозвитку. Щоб забезпечити відповідність цим вимогам, навчальні заклади, що готують дизайнерів, змушені постійно підвищувати рівень їхньої професійної підготовки.

Для розроблення структури професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів було здійснено аналіз Галузевого стандарту, в якому загальні вимоги до властивостей і якостей випускників коледжів подаються у вигляді переліків компетенцій щодо вирішення певних проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних і загальнонаукових задач і системи вмій, що забезпечують наявність цих компетенцій. До компетенцій, якими мають володіти молодші спеціалісти-дизайнери, в Галузевому стандарті віднесено: соціально-особистісні; загальнонаукові; інструментальні, загальнопрофесійні та спеціалізовано-професійні. Кваліфікаційна характеристика професії дизайнер (з дипломом молодшого спеціаліста) передбачає комплекс знань і навичок: з виконання робочих і творчих ескізів об'єктів діяльності за видами робіт, робочих проектів моделей; з виконання проектів реклами; здійснення фахових робіт з підготовки та проведення тематичних експозицій; оформлення інтер'єрів та екстер'єрів; з проведення авторського нагляду за практичним виконанням дизайн-проектів.

Для виконання таких завдань молодшому спеціалісту-дизайнеру необхідні такі вміння: дослідницькі, проектувальні, технологічні, організаційні, управлінські, контролювальні, технічні.

2. Для оцінювання якості виконання студентами дизайн-проектів нами розроблені *критерії* (креативність, технологічність, функціональність, естетичність), показники (ступінь новизни, наявність авторської ідеї, наявність авторського стилю, доцільність вибору матеріалу й технології виготовлення виробу, правильність технологічного виконання, надійність виробу в експлуатації, відповідність функціональному призначенню, ергономічність, зручність у використанні, правильність колірного рішення, дотримання пропорцій у формі, гармонізація із середовищем) і *рівні* (репродуктивний, перетворювальний, творчий) виконання завдань реального проектування та *показники професійних якостей* молодших спеціалістів-дизайнерів (самостійність, комунікабельність, упевненість у собі, ініціативність, наполегливість, відповідальність, творчість, готовність до саморозвитку, конкурентоздатність, наполегливість, самоорганізованість).

Результати діагностики на констатувальному етапі професійних умінь, якими, відповідно до Галузевого стандарту, має володіти майбутній молодший спеціаліст-дизайнер, показали задовільний рівень підготовки молодших спеціалістів-дизайнерів у коледжах. Проте така ситуація не задовольняє вимог сучасного суспільства, що прагне підвищення стандартів життя та естетизації середовища життєдіяльності.

3. Систематизація наукових праць у сфері дизайнерської освіти дозволила визначити принципи побудови системи професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів: методологічні (гуманізації, диференціації, демократизації, індивідуалізації, компетентнісного підходу до змісту освіти, неперервності, випереджувального характеру освіти), дидактичні (науковості, наочності, послідовності, системності, зв'язку теорії з практикою), специфічні для дизайн-освітньої практики (соціальної зумовленості, інтеграції, розвитку, варіативності, художньо-професійного самовдосконалення).

На основі аналізу наукових досліджень з проблем дизайн-освіти, практики підготовки дизайнерів і результатів опитування керівників дизайнерських фірм були визначені та обґрунтовані педагогічні умови формування вмінь майбутніх спеціалістів-дизайнерів у процесі фахової підготовки, реалізація яких здійснювалась з урахуванням вище зазначених принципів і дала такі результати:

- перша умова – застосування методів і прийомів, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви і фантазії – забезпечила розвиток творчого потенціалу студентів;
- друга умова – використання інноваційних технологій для формування професійних умінь майбутніх дизайнерів – дозволила підготувати дизайнера, який відповідає потребам сучасного виробництва, інтенсифікувати освітній процес, вирішити низку проблем матеріально-технічного забезпечення навчального процесу;
- третя умова – забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках – сприяла самореалізації студентів і формуванню в них потреби до професійного саморозвитку.

Перша педагогічна умова реалізовувалася за допомогою використання відповідних репродуктивних (відтворення елементів проектів відомих дизайнерів) і творчих *вправ* (створення авторських елементів дизайнерських проектів), *методів* (композиції, колажа, проектування, макетування, емоційного сприйняття, інтерпретації та стилізації) і *прийомів* навчання (аналіз творів знаних художників, дизайнерів; практичні заняття в дизайнерських салонах, виставках; виконання завдань реального проектування; експертне оцінювання творчих робіт на експозиціях), спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви і фантазії. Друга педагогічна умова реалізовувалася за допомогою використання інноваційних технологій навчання (проектні технології, інформаційно-комунікаційні технології, контекстне навчання) для формування професійних умінь майбутніх дизайнерів.

Третя педагогічна умова реалізовувалася за допомогою організації участі студентів у конкурсах „Графічне трактування предметного середовища екстер'єру”, конкурсі розпису скляних куль „Легенди Львова” тощо та виставках творчих робіт („Львівський меблевий салон” „Київ Експо Меблі”, „Меблева індустрія” та ін.).

4.Ефективність запропонованих педагогічних умов формування професійних умінь молодших спеціалістів-дизайнерів перевірялась шляхом оцінювання знань, умінь, творчих здібностей і особистісно-професійних якостей з використанням спеціальних діагностичних методик. Опрацювання одержаних результатів методами математичної статистики показало, що суттєві якісні зміни в експериментальних групах відбулися стосовно розвитку вмінь і особистісно-професійних якостей, а найбільш розвиненими виявились творчі здібності. Це означає, що запропонована експериментальна методика має практичне спрямування, забезпечуючи майбутнім дизайнерам необхідний рівень конкурентоздатності.

Отже, завдання дослідження виконано, мети досягнуто, гіпотезу підтверджено.

До напрямів подальших досліджень відносимо створення методичного забезпечення фахових дисциплін з урахуванням сучасних тенденцій розвитку дизайну в Україні та передового світового досвіду підготовки дизайнерів.

Основні наукові публікації

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Макар З. Ю. Особливості викладання комп'ютерної графіки у вітчизняній і зарубіжній дизайн-освіті / З. Ю. Макар // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб.наук.пр. – Випуск 35 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма „Планер”, 2013. – С.344-349.
2. Макар З. Ю. Застосування вправ на розвиток творчої уяви і фантазії у професійній дизайн-освіті в умовах коледжу / З. Ю. Макар, Д. І. Коломієць // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб.наук.пр. – Вип. 36 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма „Планер”, 2013. – С.123-128.
3. Макар З. Ю. Вивчення комп'ютерних технологій як чинник підвищення кваліфікації дизайнера / З. Ю. Макар, М. З. Кравець // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2013. – Випуск 23.18. – С.332-335.
4. Макар З. Ю. Специфіка викладання дисципліни проектування для молодших спеціалістів спеціальності дизайн / З. Ю. Макар // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2013. – Випуск 23.18 – С.336-341.
5. Макар З. Ю. Методи навчання майбутніх дизайнерів оригінальним рішенням проектних завдань / З. Ю. Макар // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб.наук.пр. – Випуск 40 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма „Планер”, 2014. – С.312-316.
6. Макар З. Ю. Вимоги до професійних знань і вмінь сучасних фахівців сфери дизайну /Зіновій Макар // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Вип. 713. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. – С.108-116.
7. Макар З. Ю. Можливі методики оцінювання професійних умінь майбутніх молодших спеціалістів-дизайнерів / Зіновій Макар // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – 2014. – №4. – С. 132-140.
8. Макар З. Ю. Методи формування професійних знань і вмінь майбутніх дизайнерів / Макар З. Ю. //Scientific genesis: International scientific –practical

conference of pedagogues and psychologists. Volume 1. – Geneva (Switzerland). – 2014. – P.150-156.

9. Макар З. Ю. Формування мотивації майбутніх дизайнерів до творчого саморозвитку / Макар З. Ю. // Zbior raportow naukowych. – Warszawa: Wydawca: Sp. Zo.o. „Diamond trading tour”, 2014. – str.87-92.

Наукові праці апробаційного характеру

10. Макар З. Ю. Дисципліна „Комп’ютерна графіка” у змісті професійної підготовки молодших спеціалістів-дизайнерів / З. Ю. Макар // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів X Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам’яті проф. О.П.Рудницької – Випуск 40. – Чернівці: Зелена Буковина, 2013. – С.331-336.
11. Макар З. Ю. Роль проектного методу в навчальному процесі підготовки молодшого спеціаліста-дизайнера / З. Ю. Макар // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень. – Вінниця. – 2012. – № 2. – С. 80-83.
12. Макар З. Ю. Естетика і дизайн у машинобудуванні: історичні аспекти // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти : зб. наук. пр. – Вінниця : ТОВ фірма „Планер”, 2013. – Вип.10. – С.340-344.
13. Макар З. Ю. Завдання навчальної дисципліни „Комп’ютерна графіка” в контексті професійного спрямування підготовки молодших спеціалістів-дизайнерів / З. Ю. Макар // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість : міжвідомчий науково-технічний збірник – Львів: НЛТУ України. – 2013. – Вип. 39.1 – С.167-172.
14. Макар З. Ю. Лофт як сучасний принцип організації житлового предметно-просторового середовища / З. Ю. Макар, І. М. Фалендиш // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість : міжвідомчий науково-технічний збірник – Львів: НЛТУ України. – 2013, вип. 39.1 – С.173-175.
15. Коломієць Д. І. Обґрунтування педагогічних умов формування професійних умінь молодших спеціалістів дизайнерів / Дмитро Коломієць, Зіновій Макар // Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців: Мат-ли всеукр. наук. практ. конф. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – С.330-333.
16. Макар З. Ю. Проектування як форма набуття професійних умінь майбутніми дизайнерами // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: Мат-ли міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів. – Харків: Видавничий центр НТУ «ХПІ», 2014. – С.138-139.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Проектування меблів та обладнання в підприємствах громадського харчування: Методичні вказівки з дисципліни „Проектування” / Укладачі: З. Макар, О. Швець. – Львів: НЛТУ, 1998. – 33 с.
18. Програма навчальної дисципліни „Макетування” / Розробники: З. Ю. Макар, О. А. Швець. – Львів: НЛТУ, 2007. – 12 с.
19. Словник дизайнера : посібник для студентів / Укладач: З. Ю. Макар. – Львів: НЛТУ, 2007. – 92 с.

20. Методичні матеріали для виконання робіт з дисципліни „Макетування” / Укладач: З. Ю. Макар. – Львів: НЛТУ, 2010. – 44 с.

Анотації

Макар З. Ю. Формування професійних вмінь молодших спеціалістів-дизайнерів у процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2015.

У дисертації визначені й обґрунтовані педагогічні умови формування професійних вмінь молодших спеціалістів-дизайнерів (застосування методів і прийомів, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви і фантазії; використання інноваційних технологій для формування професійних умінь майбутніх дизайнерів; забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках). Уточнені основні методичні й технологічні основи викладання фахових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів-дизайнерів (принципи, методи, технології). Подальшого розвитку набули форми особистісно-орієнтованої художньої освіти (участь у конкурсах і виставках, відвідування музеїв, створення портфоліо дизайнера).

Доведено, що основним чинником професійного становлення майбутнього дизайнера як творчої особистості є його мотивація до саморозвитку й самоосвіти шляхом залучення студентів до участі в конкурсах і виставках.

Ключові слова: дизайнер, дизайн-освіта, коледж, молодший спеціаліст, професійні вміння, професійні здібності дизайнера.

Макар З. Ю. Формирование профессиональных умений младших специалистов-дизайнеров в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины, Винница, 2015.

В диссертации раскрыта суть дизайна как феномена художественной культуры и вида профессиональной деятельности, выяснено состояние развития дизайн-образования в Украине и в мире, а также определены структура и требования к профессиональным умениям современных специалистов сферы дизайна. Профессиональные умения определены как основа компетенций, которыми должны обладать молодые специалисты-дизайнеры и к которым в стандарте отнесены: социально-личные, общенаучные; инструментальные, общепрофессиональные и специализированно-профессиональные.

Квалификационная характеристика профессии «дизайнер» (с дипломом младшего специалиста) предусматривает комплекс умений: по выполнению рабочих и творческих эскизов объектов деятельности по видам работ, рабочих проектов моделей; осуществление профессиональных работ по подготовке и проведению тематических экспозиций; оформление интерьеров и экстерьеров.

В диссертации определены и обоснованы педагогические условия формирования профессиональных умений младших специалистов-дизайнеров (применение методов и приемов, направленных на развитие художественно-образного мышления, творческого воображения и фантазии; использование инновационных технологий для формирования профессиональных умений будущих дизайнеров; обеспечение мотивации к творческому саморазвитию благодаря участию в конкурсах и выставках). Уточнены основные методические и технологические основы преподавания профессиональных дисциплин в подготовке младших специалистов-дизайнеров (принципы, методы, технологии). Дальнейшее развитие получили формы личностно-ориентированного художественного образования (участие в конкурсах и выставках, посещение музеев, создание портфолио дизайнера).

Систематизация научных трудов в сфере дизайнерского образования позволила определить принципы построения системы профессиональной подготовки будущих младших специалистов-дизайнеров: методологические (гуманизации, дифференциации, демократизации, индивидуализации, непрерывности, опережающего характера образования), дидактические (научности, наглядности, последовательности, системности, связи теории с практикой), специфические для дизайн-образовательной практики (социальной обусловленности, интеграции, вариативности, художественно-профессионального самосовершенствования).

Реализация педагогических условий формирования умений будущих специалистов-дизайнеров осуществлялась с учетом вышеуказанных принципов и дала следующие результаты:

- первое условие – применение методов и приемов, направленных на развитие художественно-образного мышления, творческого воображения и фантазии – обеспечило развитие творческого потенциала студентов;

- второе условие – использование инновационных технологий для формирования профессиональных умений будущих дизайнеров – позволило подготовить дизайнера, который отвечает потребностям современного

производства, интенсифицировать образовательный процесс, решить ряд проблем материально-технического обеспечения учебного процесса;

- третье условие – обеспечение мотивации к творческому саморазвитию благодаря участию в конкурсах и выставках – способствовало самореализации студентов и формированию у них потребности к профессиональному саморазвитию.

Для оценки качества выполнения студентами дизайн-проектов разработаны критерии (креативность, технологичность, функциональность, эстетичность) и уровни (репродуктивный, преобразовательный, творческий) выполнения задач реального проектирования и показатели профессиональных качеств молодых специалистов-дизайнеров (самостоятельность, коммуникабельность, уверенность в себе, инициативность, настойчивость, ответственность, творчество, готовность к саморазвитию, конкурентоспособность, самоорганизованность).

Эффективность предложенных педагогических условий формирования профессиональных умений и личностно-профессиональных качеств молодых специалистов-дизайнеров проверялась путем оценивания ответов студентов на экзаменах, с помощью комплексной оценки практических работ на экзаменационных просмотрах с использованием специальных диагностических методик. Обработка полученных результатов методами математической статистики показала, что самые существенные изменения в экспериментальных группах произошли в развитии умений и личностно-профессиональных качеств студентов. Это означает, что предложенная экспериментальная методика имеет практическое направление, обеспечивая будущим дизайнерам необходимый уровень конкурентоспособности. Доказано, что основным фактором профессионального становления будущего дизайнера как личности является его мотивация к саморазвитию и самообразованию путем привлечения студентов к участию в конкурсах и выставках.

Ключевые слова: дизайнер, дизайн-образование, колледж, младший специалист, профессиональные умения, профессиональные способности дизайнера.

Makar Z. J. Establishing of the professional skills of junior specialist designer during their professional training. – Manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Science Degree in specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia State Pedagogical University named Mykhailo Kotsyubinsky, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2015.

The dissertation focuses on definition and substantiation of pedagogical conditions of establishing professional knowledge and skills of junior specialist designer (application of the exercises to develop artistic and creative thinking, imagination and fantasy; using innovation technologies for establishing of the professional skills of future designer; providing motivation for creative self-development through participation in competitions and exhibitions). The basic methodological and technological fundamentals of teaching professional disciplines for training junior specialist designer (principles, methods, technologies) are specified. Further development acquired the forms of self-centered art education (participation in competitions and exhibitions, visiting of museums, creating of designer's portfolio).

It is proved that the main factor of professional formation of future designer as creative personality is his motivation to self-development and self-education by attracting the students to participate in competitions and exhibitions.

Key words: designer, design-education, koledge, junior specialist, professional skills, professional abilityes of designer.

Підписано до друку 12.05.2015 р.

Формат 60x84/16

Папір офсетний. Друк різнографічний.

Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк. 1

Наклад 100 прим.

Видавець і виготівник ТОВ фірма «Планер»

Реєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців серія ДК №3506 від 25.06.2009 р.

21050, м. Вінниця, вул. Визволення, 2

Тел.: (0432) 52-08-64; 52-08-65

<http://www.planer.com.ua> E-mail: sale@planer.com.ua